

«Ο ΠΑΤΕΡΑΣ»

Ο συνεταιρικός θίασος Αίμ. Βεάκη άρχισε τις παραστάσεις του στις 7 Μαΐου με τον «Πατέρα» του Στρίντμπεργκ. Ο κριτι-

κός της «Πρωΐας» έγραψε τὰ κατωτέρω για τὸ έργο και τήν εκτέλεσί του.

«Ο Στρίντμπεργκ έχει βέβαια ^{**} έργα πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὸν «Πατέρα», μολοντί τὸ στεγνὸ και μισάνθρωπο αὐτὸ δράμα δείχνει τὸ ἰσχυρὸ δραματικὸ ταλέντο του, καθὼς και τήν ευκολία, με τήν ὁποίαν κατορθώνει νὰ χειρίζεται οίλογενειακά, αστικά θέματα, δημιουργοῦντα τήν ἀτμόσφαιρα, ὅπου ζοῦν και πάσχουν οἱ ἥρωές του. Στὸ έργο τοῦτο, πὸν διάλεξε ὁ θίασος τοῦ κ. Βεάκη για νὰ ἐγκαινιάση τὰς παραστάσεις του στὰ «Διονύσια», ὁ

Φῶτος Πολίτης
Σκίτσο Κ. Κλώνη

μισογνισμὸς τοῦ Σουηδοῦ δραματουργοῦ ζημιώνει και τήν οικονομία και τήν αίσθητικὴ σύνθεση τοῦ δράματος. Ἀντιλαμβάνεται κανείς, πὼς τέτοιο παράλογο στὴν ἐξέλιξι του δράμα, μόνο φαντασία ἀρρωστημένη μπορούσε νὰ συλλάβη, ἢ φαντασία ἐνὸς βασανισμένου ἴσως ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος για κάποιαν ἀπὸ τὰς συζύγους του,—κ' εἶχε παντρευτῆ τρεῖς γυναῖκες, ἂν δὲν σφάλω,—εἶχε ἀποφανθῆ ὡς ἐξῆς: «Αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ τήν σκοτώση κανείς. Ὅχι. Αὐτὴν πρέπει νὰ τήν γδάρη ἀπ' τὶς φτέρνες, και τυλίγοντας ἔπειτα τὸ πετσί της γύρω ἀπ' τὸ λαϊμὸ της, νὰ τὴ στραγγαλίση».

Ο «Πατέρας» εἶνε λοιπὸν καθαρὸς ἐγκεφαλικὴ σύλληψη. Ἔργο, ὑπολογιστικὰ συνθεμένο, για νὰ κριθῆ με δυσμένεια ἢ γυναῖκα. Λείπει τὸ δίκαιο ζύγισμα τῶν χαρακτηριστῶν ἀπὸ τὸ δράμα αὐτό, λείπει

ἡ δικαίωση τῆς «ετέρας πλευρᾶς». Δύσκολα, μέσα ἀπὸ τὰ λόγια κ' ἀπὸ τὶς πράξεις τῆς Λάουρας, θαμποφέγγει ἡ ἰδέα μιᾶς γυναῖκας θεληματικῆς, με ὑπεροχὴ και σκληρότητα, πὸν ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ δίκαιη αὐτοπεποίθησή της ἐπικυρώνει ἀπέναντι τοῦ μαλακοῦ κ' ἀδύνατου ἀνδρὸς τήν ἀξίαν της, κρίνει ὀρθὸ νὰ ὀρίξη αὐτὴ τήν ἀνατροφή και τήν ἐκπαίδευση τῆς κόρης των. Για μιὰ τέτοια γυναῖκα, ὁ σύζυγος, ὡς πατέρας, ἔχει μόνον κούφια νομικὰ δικαιώματα, ἐνῶ τὸ δίκιο τὸ δικὸ της, σ' ὅλες τὶς ἀπόψεις της, τὸ παρέχει ἡ ἀτομικὴ της δύναμη, ὁ χαρακτήρας της ὁ σκληρός, ἢ ἀλύγιστη θέλησή της. Ὅσους ἄντρες κ' ἂν ἔτυχε νὰ γνωρίση, διεπίστωσαν ἀπλῶς στὴ συνείδησή της τήν ὑπεροχὴ τοῦ γυναικείου μυαλοῦ της και τῆς «ἀνδρόβουλης» καρδιάς της. Φυσικὸ λοιπὸν νᾶναι ἄτυχος ὁ γάμος μεταξὺ τῆς Λάουρας και τοῦ ἰλάρχου, μεταξὺ μιᾶς γυναῖκας ἰσχυρῆς και ψυχρῆς, και ἐνὸς ἀνδρὸς μαλακοῦ, πὸν

ἀγωνίζεται νὰ δείξη πνευματικότητα, πὺ θέλει γαλήνη γιὰ νὰ σκεφθῆ καὶ ἡρεμία γιὰ νὰ ζήσῃ, πὺ ἀγαπᾷ τρυφερά, νοσταλγεῖ, τρέφεται μὲ ἀναμνή- σεις καὶ πὺ πραγματικὰ θὰ εἶχε τὴ διάθεση νὰ κολακέψῃ τὴν ἀντιμέτωπη σκληρὴ θέληση, μαζάζοντάς τὴν σὰ σκλάβος ὑποταχτικός, μὲ καλωσύνη καὶ μὲ ὑποχωρήσεις. Ὅμως, ὅλα αὐτὰ φέρουν ἀποτελεσμα ἀντίθετο. Γιατί τί- ποτε δὲν καθιστᾷ σκληρότερη καὶ αὐταρχικώτερη μιά γυναῖκα μὲ θέληση, ὅσο ἡ ἐπίγνωση τῶν ὑποχωρήσεων τοῦ ἀνδρὸς στὰ ζητήματα πὺ αὐτὴ ἔχει ἀδικο. Ὁ Στρίντμπεργκ διατυπώνει τὴν ἀλήθεια τούτη, καθὼς ἀναφέρει μιά σκηνὴ παλιὰ μεταξὺ τῶν συζύγων, ὅταν ὁ ἀντρας, ὑποπτεύοντας πὺ ἴσως τὸν ἀπάτησε ἡ γυναῖκα του, ἀρχίζει νὰ παῖξῃ ἀπέναντί της ρόλο τρυφεροῦ ἐρωμένου, γιὰ νὰ τῆς χαρίξῃ ἔτσι καὶ αὐτὸς τὶς ἀμαρτωλὲς ἡδονὲς πὺ νό- μιζε πὺς ἀποζητοῦσε ἐκεῖνη, καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ἀσφαλέστερα κοντὰ του. Ἀλλὰ ἡ ἀπρεπὴ αὐτὴ ταπεινώσῃ του ἀηδιάζει τὴ Λάουρα. Τὴν ἀπομα- κρύνει πὺ πολὺ ἀπὸ κοντὰ του, ἀντὶ νὰ τὴ ζυγῶνῃ. Χάνεται πὺ κάθε ἔγχος ἐκτιμῆσεώς της πρὸς αὐτόν, καὶ ἀρχίζει, μὲ τὸ δίκιο της, νὰ ζυγίξῃ μὲ πολλὴ δυσπιστία τὸ βάρος τοῦ μυαλοῦ του. Δὲν εἶνε σὲ θέση, βέβαια, ἐπειδὴ δὲν ἐσπούδασε ὅπως ἐκεῖνος, νὰ ξεχωρίξῃ τὸ «μικροσκοπιο» ἀπὸ τὸ «φασματο- σκόπιο», καὶ ἔτσι φαντάζεται, ἀδικο βέβαια, πὺς ὁ ἀντρας της ἔχει χάσει τόσο τὰ μυαλά του, ὥστε μὲ τὸ «μικροσκοπιο» νὰ προσπαθῆ νὰ μελετᾷ τοὺς πλανῆτες. Ὅπως δὲ ὅμως, ἡ ἀμφιβολία της γιὰ τὴ διανοητικὴ του κα- τάσταση εἶναι δικαιολογημένη ἀπὸ ὅλη τὴν ἐξέλιξη τοῦ γάμου καὶ τῶν χα- ρακτηρῶν του. Γιὰ τοῦτο, θὰ δώσῃ τὴν ὑστατὴ μίχῃ, τὴ σκληρὴ καὶ ὀρι- στικὴ, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνατροπῆς τῆς κόρης της. Ἡ ἀποφασιστικότης τῆς Λάουρας, φτάνει ὡς τὰ ἄκρα. Γιὰ αὐτὴν, ὁ ἀντρας ἔχει τυπικὰ μόνον δι- καιώματα, — ἐξουσίαι παραχωρημέναι ἀπὸ νομοθέτες πὺ ἀλλιῶς φαντάστη- καν τὸ ρόλο τοῦ ἀρρενος. Ἐχει ὅμως, ἡ ἴδια, τὰ δικαιώματα τῆς ἀτομικῆς της ζωῆς, πὺ ἀξίζουν πύτερο ἀπὸ νόμους καὶ διατάξεις. Γιὰ τὸ καλὸ τῆς κόρης της, θὰ κάμῃ ὅτι ἡ «ἀνδροβουλή» καρδιά της ἐπιτάσσει.

Ἀναγκάστηκα νὰ δείξω τὴν ἀντίθετη πλευρὰ τοῦ «Πατέρα», ὅπως ἀφή- νουν νὰ τὴν ὑποθέσῃς τὰ στοιχεῖα πὺ σοῦ παρέχει τὸ ἴδιο τὸ δρᾶμα. Δυ- στυχῶς ὅμως ὁ Στρίντμπεργκ ἔχει τεθῆ καταφάνερα μὲ τὸ μέρος τοῦ ἀν- δρὸς, ἀπὸ συμπάθειαν ἴσως πρὸς τὸ πὺ ἀδύνατο πλάσμα, ἴσως ὅμως καὶ ἀπὸ μισογυνισμό ἀθεράπευτο. Καὶ ἔτσι, ἐνῶ μᾶς ἐμφανίζει τὴ λογικότητα πὺ συνέχει τὸ χαρακτήρα τῆς Λάουρας, δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ δώσῃ τὴ ζωϊκὴ δικαίωση τῆς γυναῖκας αὐτῆς, πὺ μόνον ἡ ἀγάπη τῆς δίνει, τὴ δικαίωση μιᾶς γυναῖκας, πὺ—μὰ τὴν ἀλήθεια—ἄξιζε καλύτερη λογοτεχνικὴ τύχη. Γιὰ νὰ φέρω ἓνα τεράστιο, καταθλιπτικὸ βέβαια γιὰ τὸν Στρίντμπεργκ, πάντως ὅμως τυπικὸ παράδειγμα: ἡ Κλυταιμνήστρα τοῦ αἰσχυλικοῦ «Ἀγαμέμνωνος» ἔχει καὶ αὐτὴ «ἀνδροβουλον κέαρ», καὶ ἐπιτελεῖ πολὺ ἀγριώτερες ἀπὸ τὴ Λάουρα πράξεις. Ἐχει ὅμως ὅλη τὴ δικαίωση τῆς ζωῆς της, εἶναι γυναῖκα πὺ καὶ τὴν ἀρρενωπὴ της ὑπαρξῆ, καὶ τὴ θέλησὶς της, ὡς καὶ αὐτὸν τὸ δόλο της χαιρόμαστε. Αὐτὴ εἶνε τῶν μεγάλων ποιητῶν ἡ δύναμη: νὰ συλ- λαμβάνουν «φύση», νὰ ἐμφανίζουν τὸν ἀνθρωπο μέσα ἀπὸ τὴν κατάφραση τῆς ἰδίας του ζωῆς. Οἱ μικρότεροι δημιουργοί, λογικά, ἐγκεφαλικά συλλαμ- βάνουν τοὺς τύπους των. Δὲ δίνουν «φύση», ἀλλὰ μὰ εἰκόνα ζωῆς μονό-

χρωμη, μὲ μονόπλευρα ἀνθρώπινα σχήματα, πὺ συμπληρώνουν ἀπλῶς μιά σύνθεση, ὅχι πάντοτε καλὴ.

* *

Τὸν «Πατέρα», τὸν ἔπαιξε συχνὰ ὁ μακαρίτης Οἰκονόμου, καὶ ἦταν ἀπὸ τοὺς πὺ πετυχημένους ρόλους του. Ὁ κ. Βεάκης τὸν ἐρμήνευσε θεατρικώ- τερα ἀπὸ κεῖνον, ὅχι ὅμως καὶ πὺ πνευματικὰ. Ὁ Οἰκονόμου ἔδειχνε πολὺ τὸν ἀνθρωπο, πὺ σπαράζεται ἀπὸ μιά ἐσωτερικὴ μιζέρια, ἀπὸ μιά συναί- σθησι ἀδυναμίας, ἡ ὁποία εἶνε καὶ ἡ βαθύτερη αἰτία τῆς καταστροφῆς του. Τὸν θυμοῦμαι ἰδίως πολὺ στὸ τέλος τῆς δευτέρας πράξεως, ὅταν ἄβουλος, ἀλλὰ λυσσασμένος, μὲ λάμπεις παραφροσύνης στὰ μάτια, παρέπαιε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡς πὺ μὲ ἔμπνευση, πὺ ἦταν σὰν κορυφωμα μανίας, ἀρπαξε τὴ λάμπα καὶ τὴν πετοῦσε στὴ γυναῖκα του. Ἐπίσης τὸν θυμοῦμαι τὴ στιγμὴ πὺ ἡ Μαργαρίτα τοῦ φορᾷ τὸ ζουρλομανδύα, θυμοῦμαι τὰ δίχως λάμψη μάτια του, τὸ συμμάζμα του σὰν τοῦ γατιοῦ πὺ κουνώνει καὶ θέλει χάρδια. Ὁ κ. Βεάκης πάλι, ἔδειξε ἔντονα τὸν ἀνθρωπο πὺ ὑποφέρει, πὺ πονεῖ, πὺ ἀδι- κιέται. Εἶχε στιγμὲς πόνου βαθύτατου, τόνους σπαραγμοῦ στὴ φρονὴ του. Καὶ ὅπως πάντα, γέμιζε καὶ αὐτὸς τὴ σκηνὴ μὲ τὸ παίξιμό του. Καὶ οἱ δυὸ καλ- λιτέχνες, μὲ τὸν τρόπο του ὁ καθένας, ἐρμήνευσαν ἐξ ἴσου ἔντονα τὸν ρόλο. Ὁ Οἰκονόμου πὺ πνευματικὸς, ὁ Βεάκης πὺ πηγαῖο ταλέντο.

Θὲ ἀναφέρω ἐπίσης τὴν ἀξίειπαινη ἐξέλιξη τῆς κυρίας Κατίνας Παξιοῦ. Ἐπαιξε συγκρατημένα, καὶ μὲ σκέψη. Δὲν εἶνε κυρίαρχη ὅμως ἀκόμη τῶν μορφασμῶν της, καὶ ἔτσι, μολονότι ἡ φυσιογνωμία της κινεῖται ἀρκετὰ, ἡ ἔκ- φρασίς της δὲν ἀποδίδει μὲ ἀκρίβεια τὰ αἰσθηματὰ της, σὰν νὰ τῆς λείπη τὸ ζύγισμα πὺ θέλει ἡ τέχνη. Αὐτὰ θὰ διορθωθοῦν μὲ τὸν καιρὸ, ὅπως ἐλ- πίζω νὰ διορθωθῆ καὶ ἡ ἐκ μέρους της ἀπομίμησις μιᾶς γνωστῆς ἠθοποιοῦ, γιατί ἡ ἀπομίμησις αὐτὴ τὴν ζημιώνει. Ὅπως δὲ εἶνε εὐχάριστο φαινό- μενο ἡ πρόοδος πὺ δείχνει.